

12. september, 2022

Folketingets Sundhedsudvalg

Psykatriplan, PPR og PPRs psykologer

Fastlæggelse af den kommende 10-årsplan for psykiatrien er et vigtigt og omfattende arbejde, der skal sikre en mere kvalificeret indsats på det psykiatriske område i de kommende år.

Her skal kun kort omtales ét vigtigt aspekt i forhold til dette arbejde – nemlig PPRs rolle.

Min motivation til at kommentere dette hænger sammen med en usikkerhed i forhold til hvor megen viden, der er i forhold til at kende PPRs brede og vigtige opgaver. Det vil være uheldigt at søge at løse eksisterende problemer gennem at skabe nye vanskeligheder for børn og unge.

Mit kendskab til PPR er skabt gennem mere end 50 år bl.a. som tidl. PPR-chef, Børne- og ungechef samt formand for Pædagogiske Psykologers Forening gennem mere end 18 år, jfr. vedlagte artikel "Hvorfor er det så svært at udvikle "Skolen for Alle"? Mangler vi viden? Spilder vi ressourcer? Hvad med PPR? (2020).

Når der tales PPR og børne- og ungepsykiatri kan der være en tendens til at opfatte PPR som et psykologsystem, hvor der næsten kun er psykologer. Det er helt forkert. PPR har altid været et tværfagligt rådgivningssystem med baggrund i folkeskolelovgivningen bemandet med forskellige psykologer (skolepsykologer og kliniske psykologer) samt et antal forskellige konsulenter og fagpersoner med speciale i fx læsning, tale-hørevanskeligheder, adfærdsproblemer, generelle indlæringsvanskeligheder mv. – alle med lærerbaggrund.

Der er også en tendens til at tale om PPR som et ret ensartet system i kommunerne. Det er heller ikke tilfældet, og der har ikke været centrale regler for PPRs bemanning og organisation siden sidst i 1980'erne.

PPRs personale har altid (siden 1971) haft en to-delt opgave:

1) søge at udvikle skolens (og dagtilbuddenes) lærings- og udviklingsmiljø til at sikre flest mulige børn en tryk og fagligt udfordrende skolegang (og dagtilbud), hvor mest mulig individuel hensyntagen indbygges i det almene miljø – så flest mulige børn ikke skal opleve mistrivsel. Det er PPRs opgaver på det forebyggende og foregribende plan, hvor det er muligt at reducere antallet af børn med mistrivsel, så færre børn sygeliggøres og normalitetsbegrebet indskrænkes. Eksempler på dette er medtaget i bilag.

2) sikre, at børn, der ikke kan hjælpes tilstrækkeligt gennem almentilbuddene, udredes behørigt fagligt af PPR og andre fagekspertiser (inkl. psykiatriske) som grundlag for at tilvejebringe den relevante specialundervisning og specialpædagogisk bistand. Dette arbejde foregår på det indgribende niveau, og der er i bilaget eksempler på dette.

Såfremt PPRs psykologer – eller nogle af dem – skal indgå mere præcist i forhold til arbejdet med psykiatriske problematikker er det vigtigt og nødvendigt, at det ikke umuliggør eller vanskeliggør PPRs arbejde på det forebyggende og foregribende niveau, i henhold til skole- og dagtilbud og folkeskolelovens krav.

PPRs problemer

- En mere effektiv anvendelse af PPR i arbejdet med børn og unge kræver, at der stilles nogle nationale kvalifikationskrav til PPRs virke i den enkelte kommune, så der sikres de 15-20 % af børn og unge med særlige behov samt deres forældre en større grad af retssikkerhed for en tryk skolegang som det bedst mulige fundament for videre uddannelse og voksenliv.
- Tidligere bestod PPRs psykologgruppe af læreruddannede psykologer (de fleste) og psykologer med en klinisk efteruddannelse godkendt af Undervisningsministeriet i hvert enkelt tilfælde. Nu er de fleste af PPRs psykologer uden læreruddannelse og kun få psykologer har egentlig klinisk efteruddannelse. Der er samtidig en kontinuerlig flugt fra PPR fra unge nyuddannede psykologer, der hellere vil arbejde med klinisk psykologopgaver i forhold til individuelle børn eller voksne.
Det er et stort problem, såvel i forhold til arbejdet i skole og dagtilbud som i forhold til en øget vægt på arbejdet og samarbejdet i forhold til det psykiatriske system.
Der er brug for at PPRs psykologer igen kommer til at bestå dels af læreruddannede med vægt på pædagogisk psykologi og dels andre psykologer med solid klinisk efteruddannelse. Det forebyggende og forgribende arbejde kræver desuden psykologer med interesse for arbejdet i dagtilbud og skole, så der kan udvikles de nødvendige samarbejdsrelationer.
- I mange kommuner er PPR ikke tilstrækkeligt tværfagligt udbygget. Der mangler faglige konsulenter, eller de er placeret andetsteds i den kommunale organisation til gene for PPRs tværfaglige arbejde på det forebyggende og foregribende niveau med at sikre trivsel og størst muligt fagligt udbytte for børnene.
- Det har været svært – eller nærmest umuligt – at få Børne- og ungepsykiatrien til at sikre en udadgående funktion i forbindelse med PPR-udredningen af konkrete børn med mulige psykiatriske problematikker. Det ville ellers kunne give en mere smidig og sikker sortering af de svære tilfælde, der skal udredes i psykiatrisk regi. Det vil samtidig kunne være en stor hjælp for kommunerne, at forældre i forbindelse med deres barns kommunale udredning, kan blive forsikret om af psykiater, at der kun er brug for en lokal indsats. Mange forældre er usikre og presser ofte på for at få en psykiatrisk vurdering, og den bør i mange tilfælde kunne gives som led i den kommunale udredning.

Det er mit håb, at arbejdet med en styrket psykiatri for børn og unge kan være med til at styrke PPRs generelle arbejde til gavn for børn og unge – inkl. de få, der kræver medvirken af det psykiatriske system.

Med venlig hilsen

Bjarne Nielsen
Kildevej 35, Skuldelev
4050 Skibby

bjnielsen@mail.tele.dk tlf. 21626260

Bilag:

Indsatsformer på skolen

Indsatsformer på en skole kan karakteriseres som henholdsvis *forebyggende*, *foregribende* eller *indgribende*. Jo mere der lykkes på det forebyggende niveau, jo mindre behov vil der være på det foregribende og indgribende niveau. Der kan være et overlap mellem de forskellige niveauer.

Forebyggende niveau: På det forebyggende niveau er der ikke fokus på konkrete problemer. Et fokuspunkt på dette niveau vil bl.a. være udvikling af skolens samlede organisation som en samarbejdende skole med et konstruktivt og positivt læringsmiljø. Det vil også være at sikre relevant og løbende kompetenceudvikling blandt lærerne. Indarbejdelse af et trygt og stabilt læringsmiljø på skolens yngste klassetrin er tilsvarende en grundlæggende forebyggende indsatsform.

Det samme gælder udnyttelse af al eksisterende viden fra nationale test m.v. samt indarbejdelse af hensigtsmæssige samarbejdsstrukturer, der sikrer lærerne løbende faglig sparring og kompetenceudvikling. De faglige ressourcepersoners samspil skal gives de bedste udviklingsbetingelser – både i forhold til den enkelte lærer og lærerteam og internt i teamet, fx læse- og AKT-team. Samarbejdet og inddragelse af PPR skal udvikles.

En vigtig forebyggende indsatsform er at sikre relevant efteruddannelse og løbende opfølgning i lærernes praksis efterfølgende. Fokus kan bl.a. være på relationsdannelse, klasseledelse, elevsamtaler og samarbejde til forældrene.

Ressourcecentret kan rumme tilbud til forældre og elever om at få sparring på forhold, som de måtte være usikre på.

Jo mere skolen lykkes i forhold til disse forebyggende og udviklende områder, jo færre problemer vil der skulle bruges ressourcer på efterfølgende. Den mest effektive indsats vil altid være at undgå, at vanskeligheder opstår.

Skolens ressourcecenter kan spille en afgørende rolle i forhold til at lægge vægt på, at flest mulige ressourcer bliver anvendt i forebyggende øjemed.

Foregribende niveau: På det foregribende niveau er der gode muligheder for at gennemføre indsatser i forhold til udfordringer, før de har vokset sig for store – og dermed reducere antallet af elever i mistrivsel. Det skal tilsvarende ske gennem ressourcecentrets og PPRs faglige analyse og udredningsaktivitet. Foregribende indsats kan være rettet mod skolen som organisation, mod en samlet klasse, en gruppe i en klasse eller i forhold til en enkelt elev.

Eksempler kan bl.a. være arbejdet med at sikre indarbejdelse af gode vaner og trygge samværsformer i en konkret klasse, fx gennem udvikling af sociale kompetencer og positive relationer. Det kan det være i forbindelse med at kvalificere svære forældresamtaler i såvel klassen som helhed som i forhold til enkeltforældre. En vigtig funktion vil være at opkvalificere indsatsen for at opspore elever, der er præget af tristhed og indadvendthed, hvilket erfaringsmæssigt kan dække over mange forskellige alvorlige problematikker fx børn med misbrugsforældre med mulig udvikling af angst og depression.

På enhver skole er der også altid et større antal elever med omfattende skolevanskeligheder i alle fag – nogle af disse med generelle indlæringsvanskeligheder. De vil kunne profitere af en systematisk og vedvarende foregribende undervisning og lektiehjælp i tilknytning til den almindelige undervisning.

Elever med massive og vedvarende læsevanskeligheder kan også hjælpes mere effektivt med en

foregribende indsats, der bl.a. kan kompensere for deres problemer.

Der er også altid behov for en foregribende indsats, når elever, der har det svært, foretager betydelige skift, fx fra børnehave til skole eller skifter på de afdelingsopdelte skoler. Her er der brug for klare og tydelige overleveringsaftaler.

Indgribende niveau: Alle skoler må indrette sig i forhold til at hjælpe enkeltelever, der i perioder eller mere vedvarende har brug for konkret hjælp. Indgribende indsats kan også være i forhold til nødvendige klasseindsatser, hvor klassens lærere sammen med faglige ressourcepersoner og PPR tilrettelægger en samlet klasseindsats over en periode med at forbedre klasse miljøet og relationerne mellem eleverne og i forhold til lærerne.

De mange elever, der ikke føler sig som en del af kammeratfællesskabet er i risikogruppen, og der er brug for, at kompetente lærere har mulighed for at vinde deres tillid og kan agere sikkerhedsnet for dem i skolens dagligdag. Nogle af disse elever vil have brug for en egentlig mentorvirksomhed over et længere tidsforløb. Blandt disse elever er der nogle, der helt undlader at komme i skole, og der er ofte tale om meget vanskelige problematikker i denne forbindelse.

Elever med faglige vanskeligheder – ikke mindst på læseområdet – har brug for en særlig tilrettelagt undervisning af lærere med særlige specialpædagogiske kompetencer, der kan sikre dem den bedst mulige faglige udvikling.

Samarbejdet med en forældregruppe kan have udviklet sig så uhensigtsmæssigt, så det er nødvendigt at aftale en direkte indgribende indsats varetaget af lærere fra klassen, ressource lærere samt PPR – og i samarbejde med de involverede forældre.

Indgribende indsats i forhold til enkeltelever vil ofte involvere PPR i henhold til gældende specialundervisningsregler.

Et mindre antal elever har brug for en helt særlig skolegang i specialtilbud.

Herudover er der elever med særlige psykiske vanskeligheder, hvor det børne- og ungdomspsykiatriske system skal medvirke i den samlede udredning og fastlæggelse af mulige foranstaltninger.

Bjarne Nielsen